

Torquato Tasso, Maatschappij Discondia / Bert Nienhuis

van de liefde. Het gaat daarbij, anders dan bij Wedekind, minder om de seksuele betekenis van deze 'experimenten', dan wel om de illusie dat erotiek onschuldig is. Maar de hovelingen in Ferrara hebben het 'geluk' dat ze alle leed kunnen doorschuiven naar Torquato Tasso: die schrijft er wel een mooi episch gedicht over.

Dat maakt dat deze Tasso, ondanks zijn nieuwsgierigheid, ondanks de aangename prikkelingen van de erotische en artistieke belangstelling voor zijn persoon, op de scène achterblijft als een diep vereenzaamde figuur. Als er nog hoop zou zijn, dan zie je die enkel nog in de geschakeerde en verfijnde uitdrukking van dit bittere gevoel.

Het probleem aan Vandervosts aanpak is de neiging tot sentimentaliteit. Door Tasso, de geniale maar naïeve dichter, te plaatsen tegenover een hof van onbeholpen intriganten, heerst er een toon van medelijden. Je vraagt je af of ze wel zoveel grote woorden nodig hebben voor zulke kleinzielige gezelschapsspelen. Deze figuren staan los van de tijd, los van de wereld, maar weten desondanks zinvol te converseren over schoonheid, over liefde, over utopie. Hun lijden klinkt wat ongeloofwaardig, maar misschien hoeft toneel niet meer te zijn dan een behaaglijk bad van mooie zinnen en spannende gedachten.

Peyskens/Van Beirendonck

Waar *Torquato Tasso* zowel bij Maatschappij Discondia als bij De Tijd een typische ensemblevoorstelling is geworden, wordt de *Tasso*, die Paul Peyskens en Michel Van Beirendonck bij het Leuvense Stuc maakten, gekenmerkt door 'toevallige' ontmoetingen. Peyskens zocht vijf spelers bij elkaar met een erg afwijkende geschiedenis: Sam Bogaerts (regisseur geweest bij

Witte Kraai en Toneelgroep Amsterdam), Tania Van der Sanden (actrice uit de school van Dora van der Groen, ze speelde o.a. bij Toneelgroep Amsterdam), Viviane De Muynck (opgeleid door Jan Decorte, actrice bij o.a. Mannen van den Dam en Discordia), Steven Van Watermeulen (pas afgestudeerd bij Dora van der Groen, en opvallend in haar regie van Claus' *Thyestes*) en Johan Heestermans (o.a. acteur geweest bij Jan Decorte in diens 'repertoriële fase', hij was de hertog in Decortes *Tasso*).

Peyskens, die voordien vooral met niet-opgeleide acteurs had gewerkt, koos bewust voor deze heterogene groep, en hij liet hen ook zelf de voorstelling maken. Slechts in een laatste fase gingen acteurs, regisseur en vormgever samenwerken, en ook dan probeerde Peyskens vooral niet te regisseren. Het pijnlijke resultaat was dat de voorstelling een erg lange inlooptijd nodig had, een kwaal die door een try-out-reeks had kunnen voorkomen worden.

Peyskens' *Tasso* is, bewust of onbewust, een hommage aan én een afrekening met Jan Decorte, van wie de vertaling gebruikt wordt. Behalve Steven Van Watermeulen (*Tasso*) en Tania Van der Sanden (*Leonore van Este*) hebben al deze mensen ooit iets met Decorte gehad, en ook Peyskens/Van Beirendonck zien hun *Tasso* als een testament bij een zeer omstreden esthetiek. Waarbij het overigens de vraag is of de houding die Decorte tegenover het theater aannam (en aanneemt) dood is, dan wel of het een onzichtbaar geworden verworvenheid is. Maar Peyskens neemt *Torquato Tasso* veel meer au sérieux, het is bij hem veel minder een aanleiding tot een persoonlijk verhaal over zijn 'ellende' als theaterkunstenaar: hij bezorgt vijf spelers een aanleiding om hun eigen listigheid en hebbelijkheid te onderzoeken. Het raffine-

ment van Goethes tekst, de ruïnes van klassieke schoonheid die Goethe etaleert, ze dwingen de spelers tot gevaarlijk engagement.

In die zin is Peyskens' voorstelling de meest 'politieke' geworden. Dit politieke uit zich niet in commentaar op de frustrerende relaties die zich tussen kunstenaar en opdrachtgever haast noodgedwongen ontwikkelen. Het is veeleer een indirect proces: de verplichting, voor elke speler, om te luisteren en te kijken naar de ander, om de tekst én het lichaam van de ander niet alleen als oppervlakkig gebaar te beschouwen, maar als een vertwijfelde poging tot contact, tot conversatie in de 'verheven' betekenis van het woord. Geen enkel personage windt zich buitenmatig op, niemand kan zich permitteren de ander voor te zijn. De drang tot 'scoren', die elke speler, ijdel als hij/zij is, toch kenmerkt, wordt door Goethes poëzie genadeloos bestraft. Als iemand zoiets waagt te doen, mislukt de voorstelling compleet.

Vreemd genoeg leidt dit niet tot kleurloze, angstige figuren, maar komt het de helderheid van tekst en personages ten goede. Het cynisme van Antonio, als zodanig door Sam Bogaerts sterk aangezet, evolueert langzaam naar twijfel. De schuwheid van Tasso - hij beweegt altijd op de zijkanten van de scène, durft pas vrij laat het centrum te zoeken - geeft een mooi soort natuurlijkheid aan zijn retoriek. De ingetogen manier waarop Leonore van Este haar hopeloze liefde beleeft is verontrustend, van een extreem en bitter pessimisme - ze is eenzamer dan Tasso. Maar alle figuren zijn eenzaam, ze durven met moeite de scenische ruimte vergroten, een scène die zich telkens uitbreidt, als er weer een achterdoek valt.

Toch is het moeilijk om deze voorstelling op zijn waarde te beoordelen, je weet immers